

СЕРГЕЙ ГЕРДЖИКОВ

САЛСА ОТ МЕКСИКО

chitanka.info

„Салса“ на испански означава сос от домати, лук и чушки с добавки в различни варианти. Мексиканската кухня е уникална и пропита от вкуса на лютивни сосове от няколкото вида лют пипер, отглеждани тук още през предколумбовите епохи. Другата основа на мексиканската кухня е *царевичната* във вид на тънките питки *тортияс* и царевичния чипс, съпровождащи всяко ядене. „Салса“ още означава танц — най-популярният в света днес, роден срещу Мексико — на о-в Куба. По улиците на Мексико често чуваме познатите звуци, а и успяваме да потанцуваме салса в едно клубче в Плая дел Кармен край белия карибски плаж...

Едно от нещата, които си вземаме от Мексико, е салсата в двата ѝ варианта: лютивни подправки и CD-та със салса. Защото салсата е най-краткият израз на духа на Мексико, както го вдишвахме ние.

А получихме ли очакваното, изпълнихме ли плана, осъществихме ли мечта?

Планирането беше дълго и търпеливо, информацията беше много, но фрагментарна и в много случаи неадекватна. Не намерих никой да ми разкаже за Мексико от първа ръка. В крайна сметка се избистри сложен и тежък план за екскурзия от столицата по най-интересните исторически места на цивилизацията Мая и почивка на карибски курорт. И двете части на плана се изпълниха и мечтата за руините и за белите пясъци се сбъдна. Но пътуването беше много тежко, километрите само в Мексико — повече от 3000, без да броим прехвърлянето на половината земно кълбо в двете посоки.

9.02.2010

Полетът от две части: от София до Мадрид и от Мадрид до Мексико сити (16000 км?) започна в 7.15 и завърши вечерта на същия ден (!) в 18:00 местно време. Зърнахме Мадрид бегло през стъклата на летището, пихме по кафе, пушихме по цигара в специално заделената одимена кабина за пушачи. Тук никъде не се пуши! През целия безкраен ден, повече от 17 часа, гоним слънцето на десетина километра над сините простори и ледените форми на Атлантика.

МЕКСИКО СИТИ

Летище Бенито Хуарес се е оказало в рамките на града, само на 8 км от центъра — явно с разрастването си мегаполисът (24 милиона жители!) го е погълнал. На летището ни се оказва специално внимание като българи. Спират ни от Emigration office с още двама младежи от София, откарват ни в офис, където разпитват едното момче, а ние чакаме. Едва когато виждат нашия график с имената Palenque, Chichen-Itza, Playa del Carmen, се уверяват, че не сме потенциални емигранти.

Търкаляме тежките куфари през дългия терминал и търсим изхода и такситата. Те са наредени в колона и има униформен регулировчик. Той ни обяснява, че трябва да си вземем „boletos“ — билети за такси! След лутане назад-напред из терминала намирам офисче и ми връчват картонче на стойност \$152. Знакът за pesos не се отличава от знака за американски долар, но песос се различават от американските пари в съотношение 13:1. Сега се натоварваме на такси и давам името и адреса на търсения хотел. В Мексико сити вече е тъмно. Шофьорът не знае хотела и адреса, но му подавам разпечатана от Интернет карта и накрая намираме залутаното на малка уличка хотелче. Шофьорът отбелязва на гърба на билета изразходваната сума: 65. Не знаем дали ще можем да ползваме този билет отново.

Hotel Avilla. Оказва се, че цената, заявена в Интернет, е по-ниска от реалната на място. Навярно резервацията онлайн наистина е на по-ниска цена. Прибират ни 120 долара за две нощувки, но след това на вратата се почуква и ни носят „ресто“ от 30 долара заедно с кърпи и одеяла. Тук нощем захладява чувствително. Хотелът е наистина скромен, но ние просто търсим приют и баня.

10.02.

ADO терминал — Mexico Tarò. Първата задача е да намерим набелязаната автогара на ADO (Autobuses de oriente) — Mexico Tarò. На схемата на метрото намирам бързо търсената станция и след едно прекачване сме там. Питаме за Terminal de Autobuses Tarò, но ни упътват към тролея и отново към метрото. Оказва се, че истинската

станция само по име прилича на сгрешената. Мексиканците, които ни насочват, са приветливи — една лелка ни заведе до тролея и ни свали на нужната спирка, като ни показва и метрото.

Mexico Tarò е огромен автобусен терминал на водещата автобусна компания ADO, която има автобуси навсякъде в страната или поне на юг, и свои автогари. Терминалът е във формата на кръг, по който са разположени кафета, магазинчета и ресторантчета. Купуваме си билети, като се налага да изтегля за пръв път от картата си 1000 песос. Билетите са за следващия ден, 11.02, 18:15, нощно пътуване до 9 сутринта — 720 км до историческото селище на майте Паленке. Билетите по линията Mexico Taro — Palenque на цени по \$792 или 75 долара съдържат имената ни, които сами набрахме на клавиатурата, часа и местата — всичко принтирано от компютъра. Цената не е ниска, но автобусите на ADO са луксозни и пътуването е приятно — така знам от нета.

И идва време за първото ядене. Избираме си ресторантче с апетитни снимки на ястия, в стил KFC. На масата веднага кацат купички с червена и зелена салса — лютивите мексикански подправки, и купчинка кръгли тънки питки, загърнати в плат — царевичните tortillas. Те са изненадващо безвкусни, но служат само за опаковка на апетитните парчета месо, подправени със салса, която вади сълзи от очите. Общо взето, хапнахме нещо като дюнер, но по-разнообразен и подправен по мексикански. Мексико е тръпкаво и вкусно, с атмосфера на ведрина и гостоприемство.

Мексико сити. Следващата задача е обиколка на Мексико. Набелязали сме си Националния дворец с фреските на Диего Ривера, Катедралата, Антропологическия музей в парка Чапултепек. За втория ден целта е Теотиуахан — предколумбовия град на 50 км северно от столицата. Шофьорът на таксито беше споменал, че зад Катедралата тръгват микробуси за Теотиуахан. От центъра тръгваме по приятна пешеходна улица, пълна с туристи, и стигаме до площада с огромната катедрала. След като я разглеждаме, обикаляме в търсене на транспорт за Теотиуахан. Тези търсения в огромен непознат град са винаги уморителни и отнемат много време.

Но тук имаме късмет — от другата страна на храма има стоянка и будка на все същата компания ADO, която има маршрут Теотиуахан с няколко обекта за цена 550 песос (около 45 долара): taller de artesanias,

entrada a las piramides, comida buffet, basilica de Guadalupe. Но тя си има малка конкуренция — посочват ни човек с микробус, който може да ни вози утре до Теотиуахан, а преди това из Мексико сити — Plaza de Tres Culturas, работилница и магазин за сребро, обед в Теотиуахан, разглеждане на пирамидите, връщане в столицата, базиликата. Шофьорът с мустачки — Роберто — е много приветлив и ще ни вземе утре в 8.30 от метростанцията до хотела с все багаж, като накрая ще ни стовари на автогарата Тапо към 5.30 за автобуса. Така избягваме търсене на такси от хотела до автогарата.

Сега се качваме за round-trip на покрива на автобус за екскурзии и сядаме, за да гледаме Мексико. Обикаляме по задръстени улици и пред нас се извисяват забележителни сгради от модерно Мексико, площад с фонтани и статуя на жена, а в един момент разпознавам парка Chapultepec — наша основна цел за днес с Museo Antropologico. Тук се надявам да видя нещо от предколумбово Мексико. Така че напускаме автобуса и се отправяме към входа на обширния парк. По пътя разпознавам бронзовата фигура на... Йосип Броз Тито — явно е бил приятел на братския мексикански народ. Паркът ни посреща с тичащи деца и разхождащи се майки и татковци. Тук виждам „букетите“ от дълги резени от диня, краставица, папая и още нещо — част от вкуса на Мексико. Предпочитам този плодов букет пред фрешовете, които приготвят край алеята. Но ни чака нещо още по-мексиканско. Пред нас група мъже в червено-бели носии танцуват около висок пилон, след което се катерят по железните скоби към върха, застават на върховата квадратна рамка, завъртат я и се пускат с главите надолу. Те летят във все по-широки кръгове над парка, рамката се върти бясно, а лекият подвижен пилон се държи стабилно. Обясняват ни, че това са voladores de Verakrus — летачите от Веракруз.

Museo National de Antropologia! Захласваме се доста пред невиджаното шоу, става късно, а предстои музеят. *Museo Antropologico* надхвърля всичките ми очаквания. Прекрасна архитектура във формата на затворен четириъгълник с вътрешен парк в центъра и паркове към всяка от страните. В средата на единствена масивна квадратна колона в предколумбов стил стои широк свободен покрив, който пази само централната част от слънцето, но не е свързан с корпуса. Входовете след централния са няколко и са именувани: Olmeka, Tolteka, Maya, Primates... Обхождаме зала след зала и се дивим на невероятните

експонати и главно на аранжировката. Тук е вложено много майсторство, професионализъм, наука и изкуство. Цяла серия от макети на къщи и жители на различни етноси се редят на втория етаж. Невероятно е разнообразието от човешки черти и фигури, носии, битови предмети и къщи. Манекените всеки миг ще тръгнат да ходят. Ахвам, когато най-неочаквано виждам в една зала най-големите находки на палеоантропологията: *Avstralopithecus Afarensis* (скелета на женски хоминид отпреди 3 милиона години, най-старата двукрака маймуна, с името Люси, дадено му от неговия откривател Йохансон), черепите на *Homo Habilis*, *Homo Erectus*, неандерталец, Хайделбергския човек заедно с цял куп дялани кремъци. Това не може да е просто един антропологически музей, а Антропологическият музей на съвременния свят. По-добър и по-богат музей не съм виждал досега. Миналата година по същото време се разхождах между пребогатите и преудивителни египетски мумии, златни ковчези и маски в Кайро, но онзи музей просто плачеше за обновление или поне съвременно съхраняване на експонати с огромна ценност за цялото човечество. Тук всичко е различно — съвсем съвременно, научно издържано и майсторски подредено. Зад всяка зала излизаш във вградената и там в специфичен парк са подредени по-големи експонати — части от каменни храмове, статуи сред типичната растителност за мястото и времето. Удивително е картинното пресъздаване на форми на човешки живот от много хилядолетия и голяма територия. Видяхме макет и великолепна картина на *Теночтитлан* — столицата на ацтеките, разположена на езеро точно на мястото на днешната столица. Градът е такъв, какъвто са го намерили войните на Кортес през 1520 г. Спомням си хрониката на един от неговите войници — Бернал Диас дел Кастильо. Някъде тук, на върха на централната пирамида на Кетцалкоатл, са принасяли в жертва под звуците на тъпан заловените живи испанци, като са вадели сърцата им.

Забравяме се в този музей, усещам, че краката ми се подкосяват, а има още и още за разглеждане. Става близо 6 часа, слизаме с намерение да търсим път към Националния дворец на изкуствата с фреските на Диего Ривера, но надеждата е и без това малка в този час, а ресторантът към музея ни примамва веднага, щом виждаме надписа. В Мексико доброто хапване с най-приятни изненади не може да се

изпусне. Напълваме чиниите с всевъзможни вкуснотии, ядем и пием здраво за около 40 долара.

Център, разходка, разговор с писател. С метро се отправяме към центъра, където търсим достъп до произведения на Ривера, но Дворецът е отворен само откъм вход за опера, има представление, пускат само с билети за представлението. Вън е прохладна вечер, хората са много, на площада около фонтана гъмжи от туристи. Младежи са насядали на раници и якета, дъвчат сандвичи и подрънкват на китари.

Към нас приближава дребен мъж, носещ на гърдите си три книги, закрепени на дървена стойка. Представя се като писател, който продава собствени книги. Пита откъде сме и не се изненадва, че чува Bulgaria.

— A, Bulgaria!

Всеки тук реагира така на отговора, че сме от България — с позитивно възклицание и леко сдържане. Аз си представям в този момент как бихме Мексико на финалите на световното по футбол в Щатите, а след мача Стоичков беше прегърнал техния вратар Кемпес, цветен като папагал, дребен, през раменете по братски и го утешаваше... Сякаш мексиканците си представяше същата картина и затова замълчаваше. „Бий, за да те уважават!“

Писателят се представя, представяме се и ние. Изненадва се от името „Сергей“:

— It sounds like Russian.

— Yes, but I am Bulgarian.

— Is Bulgaria closely connected with Russia?

— Culturally yes. We are Slavic people like Russians.

— And how about communism?

— O, communism was finished 20 years ago. Otherwise we could't visit your country.

— How you find Mexico?

— O Mexico is great! The people is kind and friendly.

— Thank you. But we have criminals. Every day here is murders.

— Similar in Bulgaria.

— We have crisis — признава писателят. Разказва за себе си. Негов издател го измамил, като не изпълнил договор за издаване на книга. Писателят вдигнал гладна стачка и за това писали във

вестниците. Показа изрезка. За неговите книги има и вестникарска рецензия.

Накрая се виждам навит да купя една от книгите му, макар да не знам испански.

Ние с Ани се разделяме с уговорка за след четиридесет минути. Аз се отправям по пешеходната улица, където сноват туристи с най-различен цвят и форма, музиканти свирят по тротоарите и просяци протягат ръце. На срещата Ани се появява с тежък пакет от няколко картини. Съкрушен съм при мисълта, че към целия багаж за много хиляди километри, автогари, хотели и летища, се прибавят още няколко килограма.

След душа се тръшваме в леглата и мигновено заспиваме.

11.02.2010

Tres Culturas. Майстори. Галерията — работилница. Измъкваме се в 8.20 от хотела с все багаж. Търим се до метростанцията съвсем наблизко. Отсреща, пред църквата, виждаме белия микробус, пресичаме, Роберто ни маха с ръка и се спуска да помага, но веднага чупи кръст с куфара на Ани. Натоварваме се и се отправяме към изходния пункт зад катедралата. Тук трябва да дойде партньора на Роберто — гид с английски. Няма го. Не се изненадваме — от Балканите сме. Гидът не идва и на следващата ни спирка.

Разглеждаме с удивление комплекса Tres Culturas. Храмът от ацтеките е цял комплекс от малки пирамиди. От същите гранитни блокове изглежда е построена и мрачната църква от Колумбово време, в която влизаме, а наоколо са стъклените сгради на съвременното Мексико — ето ти ги и трите култури. След разговор по мобилния телефон Роберто изразява съжаление, че ще караме без гид. Успокоявам го. На нас са ни близки „мексиканските проблеми“ относно работата и уговорките. Културите станаха четири...

Продължаваме към работилницата. Влизаме в богат и изискан магазин за сребърни бижута. Посрещат ни с усмивки и чаши саке. Наблюдаваме работата на майстора, който с лупа на окоето резбова светкавично главата на маянски цар на метална плочка. Следва още саке и задължителните дребни покупки.

Потегляме на север по безкрайното и задръстено Мексико и пъпим всред грамадния поток коли, автобуси и камиони. Музиката в колата е салса, бачата и меренге. Роберто ни подарява диска. Минаваме край хълмове с вилни зони. На юг се откроява планина със заснежен вулканичен връх.

ТЕОТИУАХАН: ПИРАМИДИ И ДОСАДНИЦИ

На хоризонта се очертава познатия от снимки контур на Пирамидата на Слънцето (Piramide del Sol), която увенчава съвършения комплекс на Теотиуахан — свещен град на цивилизацията Мая от 7 в. Тя датира от 635 — 684 г., трета по големина в света след пирамидите на Хуфу и Хафре край Гиза. На върха ѝ има надпис на цар — наследник на великия Пакал и въплъщение на пернатата змия и ягуара — свещените животни в тази култура.

Но предстои обяд. Посрещат ни в хасиенда — голяма вила — с работилница за обсидиан, богата колекция от обсидианови изделия, много тъкани и национални облекла. Стопанката ни обяснява подробно употребите на „кактуса“ с плътни дълги листа като мечове, най-интензивно отглеждания в Мексико. От него се прави текила, ликьор, а и хартия. Тънка ципа се бели от листото и на нея жената пише, а след това трие. Тази хартия се е използвала още от предколумбово време. Опитваме няколко ликьора с различен цвят и вкус. Разглеждаме подробно предметите с очевидна стойност, защото са изработени професионално и носят в себе си мексиканските цветове и форми. Купуваме подаръци. Сядаме в ресторантчето, сами сме, а на близката маса са наредени тави с мексикански блюда. Има: пилешко и телешко със сосове, зелен фасул, зрял фасул, задължителните царевични тортияс и чипс и купички със салса. Има свежа салата. Към това разнообразие добавяме по един банан и сме готови за нови подвизи.

Роберто ни оставя на вход А и тук ще ни чака в 6. Пред нас е свещеният град. Скоро сме на просторната централна улица, а от двете ни страни се издигат редове пирамиди. Насреща е Пирамидата на Луната (Piramide de la Luna).

Това спиращо дъха създание няма аналог, то е по-изискано и съвършено и от останалите архитектурни комплекси на Мая. Вървиш и искаш да се потопиш изцяло в атмосферата, защото това е един път в живота.

Но впечатлението е напълно помрачено от настойчивите до наглост амбулантни търговци на евтини ментета: от малки гипсови фигурки на индианци с причудливи форми на свирки, химикалки и дрънкалки през томаховките до ритуални ножове от обсидиан — онези ножове, с които са се извършвали човешките жертвоприношения.

Изкачваме се по стръмните стъпала на Пирамидата на Луната. От високата площадка се открива невероятна панорама — пред нас към хоризонта е улицата, а в дъното е Пирамидата на Слънцето — широка, с няколко все по-полегати отсечки на скосяване и със ситни точици, пълзящи по централното широко стълбище.

С мъка се откъсваме и с болка в мускулите от многото пешеходен туризъм дотук слизаме. Озоваваме се в лапите на амбулантните продавачи.

Търговецът разпознава посетителите — жертви по техния интерес към „експонатите“, тръгва към него, върви на един метър разстояние и подвиква. Невинният въпрос „How much“ отключва верига от цени, а ти съжаляваш за небрежността си, но спасение няма. Вместо съзерцание на свършени каменни конструкции се налага да слаломираш между екземплярите от тази напаст — същата като в Египет.

— Ei, amigo! Only for you — ciento peso!

„Само за теб — петдесет песо“! Никой от въпросните „бизнесмени“ не си е дал труд да научи повече английски, поне числата, потребен в случая, но „потребен“ само в моите представи, защото по една или друга причина за търговците е изгодно да не знаят езика, достъпен за почти всички туристи, които се стичат тук от цял свят. Навярно тази неяснота относно казаната цена най-точно ориентира търговеца и той може да се домогне до най-доброто от достъпното.

Точно пред пирамидата на Слънцето спираме, за да гледаме и снимаме, но тук гъстотата на търговците надминава тази на мравуняк. Купувам фигурка за 50 песос, която на следващия ден намирам счупена в куфара си, а след това чупенето за мое удивление продължава.

Така или иначе с тези подбити ходила и болен крак се отказваме от изкачване на Piramide del Sol. При слизането от Piramide dela Luna

разбрах, че не мога да изкача и стъпало повече, а стъпалата на голямата пирамида са стотици.

Ани се увлича по сувенирите, а аз се опитвам да я спасявам от навлеците. От една ниска пирамида гледам как мексиканец със сомбреро развява пред нея цветни килими и с ужас си представям как може да се стигне и до това — да мъкнем килим от другия край на света. Не се стига до там. Спомням си, че в самолета от Кайро за София наш сънародник се появи с ръчно тъкана черга на рамо, също като родопска, само че египетска и купена, както с гордост събщи човекът, само за 10 долара.

По пътя ни се намират още руини и един музей, ходим още няколко километра между кактуси в пустошта, а на входа сме с 5 минути закъснение. Не виждаме Роберто и сядаме, предадени на умората. След малко обаче Ани го открива и се връщаме успешно. Надявам се и навреме за автобуса. В Мексико слизаме за базиликата на Гваделупа. Уникалното в нея е, че редом стоят три нейни тела: от колумбово време, отпреди два века и съвсем съвременна църква.

След минути сме вече на автобусния терминал, разплащаме се и разделяме с усмивки. Веднага попадаме в лапите на емигрейшън служителите в черни униформи и сурова дама ни иска документа от Emigration office. Ани не издържа и протестира: ние сме туристи, аз съм лекар и имаме дете, което сме оставили в родината — за каква емиграция може да става дума?

След суха скромна вечеря предаваме багажа си като за самолет и се качваме в луксозния автобус за Паленке. Автобусът се измъква от столицата с героични усилия. В този върхови час всяко кръстовище е арена на жестока борба и всяко превозно средство се промъква напред сантиметър по сантиметър. Светофарите са декор, а шофьорите се стараят да запазят спокойствие. Навярно аз съм бил най-напрегнатият човек в автобуса. Излизаме от мегаполиса, за да навлезем във водни пространства. Пътят се е превърнал в река след проливния дъжд и автобусът газии бавно дълбоката вода. Опитваме се да спим, като сменяме позите и конфигурациите, но почти не се получава.

12.02.2010

Заранта се изсипваме сънени и сковани на Виляремоса, на поредната автогара ADO. Освежаваме се в „banios“ — чисти тоалетни с много мивки. Не можем да изпушим по цигара на спокойствие — в Мексико навсякъде пушенето е забранено като в Западна Европа и САЩ и никой не пуши, с изключение на някои туристи.

Последната отсечка до Паленке представлява еднообразна права, а автобусът плува в мъгла, докато навлезе в очаквана атмосфера — площад с огромна издължена глава на майски воин и характерни рисунки по стените.

ПАЛЕНКЕ — СТОЛИЦАТА НА ПАКАЛ

Пристигаме малко след 9 сутринта на малка автогара. Градчето е от селски тип или селото е от градски тип — все едно. За по-пълна картина: то е оживено, мърляво, едноетажно, най-много двуетажно. Улиците са кални, а главната е разкопана и се полагат плочи. Нещо като Китен на нашето море, но Китен е далеч по-модерен и благоустроен.

Настаняваме се в малко хотелче до самата автогара въпреки плановите — тук придвижването с куфарите е без проблем, а претенциите ни са само за легло и баня. След банята излизаме. Купуваме билети за следващата вечер за следващото място — Chichen-Itza (Чичен Итца). Тръгване: 13.02. 23:00. Цена \$480. Километри — към 500.

Сядаме в ресторантче до самата автогара, след като милостивата ми другарка подава монети на седящата на тротоара с бебе на ръце жена, която обаче не проси, а продава някакви дрънкулки. Пием за начало кафе и си позволяваме по цигара, дават ни и пепелници. Опитвам супа — не е лоша, но не е и добра като българските. Но с парче твърд царевичен цип, потопен в червена или зелена салса, вкусвам отново Мексико. А основното ядене не можеш да запомниш, просто трябва да преписваш испанските названия, ясни за испанците, колкото и за нас. Накрая пием големи agua mango (пресен гъст сок от манго).

Руините на маянската столица. Качваме се на такси за руините, които са на 12 км от града. По пътя виждам познатите от нета хотели, вкл. „Chablis“. Те наистина са по-комфортни и няколко ми влизаха в плана, но хотелчето до автогарата просто ни спести мъкнене на багаж.

Руините на Паленке са посред гората или „джунглата“, както пише навсякъде, гъста гора с високи дървета и преплетени растения, потънала в мъгла и ситен дъжд.

Забелязвам, че билетът за руините на Паленке е идентично картонче с това от Теотиуахан и на същата цена — \$ 51.00 pesos. Явно

културното министерство си знае работата — няма различия и самоуправия.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА МАЯ

Народите в тази част на континента са били различни, но езикът и културата се разпознават като едно цяло — Мая. Без съмнение Мая е една от най-великите култури в историята на човечеството. В най-развития си период те са владеели обширни територии от днешните щатове Чиापас и Табаско до Централна Америка. Те са били математици и астрономи, открили своя система на числата с основа 20 с възловото число 0, циклите на Венера и периодичността на еклиптиката. Календарът им от 365 дни и $\frac{1}{4}$ е по-точен от Юлианския (адаптиран египетски календар). Те са били изключителни архитекти, построили култови и в същото време научни комплекси — храмове гробници и обсерватории с куполи съвсем като съвременните. Маите са търгували интензивно в най-широки територии, кръстосвайки континента по реки и плавайки по море със своите кану.

Историята им се дели на три периода: предкласически, класически и посткласически. Предкласическият период започва около 2500 г. пр. Хр., (някои го датират от 1000 г. пр. Хр.), когато са представлявали групи от примитивни култиватори с общ език, наричан „прото-Мая“, и завършва около 100 г. (според други ок. 600 г. сл. Хр.). От първия език произлезли 28 познати днес езици. Няколко храма са подредени в комплекс, най-внушителната пирамида крие тялото на великия цар Пакал II, чието изображение се продава в най-различни евтини варианти от гипсовите евтини статуйки през кожените правоъгълници до голямата глава в центъра на Паленке, истинска емблема на мястото. Класическият период се определя от 600 до 1100 г. сл. Хр., когато цивилизацията Мая достига апогея си, а посткласическият период — 1100 — 1500 — приключва преди идването на испанците. Красивите и величествени монументи и градове Тикал (в днешна Гватемала), Копан (Хондурас), Паленке, Чичен Итца, Ушмал, Коба и Тулум (днешно Мексико), са изградени в класическия период. Преди на испанското нашествие през 16 век великите градове с техните пирамиди, храмове и дворци са били

напуснати и забравени в джунглите за повече от сто години. Упадъкът на цивилизацията Мая се обяснява с природни катаклизми, продължителни войни и свръхнаселение. Но обществата на Мая са съществували все още, достатъчно жизнени, за да противостоят на нашествието почти две столетия. Началото на конквистата тук е белязано от битката при Чампотон, близо до днешно Кампече, Мексико, през 1517 г., а краят — с превземането на царството на Таясал, Гватемала, през 1697.

Впечатлява и се врязва в паметта типичната глава на човека от Мая, скулптирана в самия център на Паленке — издължен назад и стесняващ се череп, голям гърбав нос, сливащ се с челото, и пищни украшения над главата за царете. Напомня на глава на орел — едно от свещените животни на Мая наред с ягуара и пернатата змия.

Паленке — историята. Регионът около Паленке е планината Сиера де дон Хуан (Siera de Don Juan), северна граница на гористите хълмове на Чиापас. Градът Паленке е тук, на височина 150 м над морското ниво, с горещ и влажен климат. Районът е заселен около 100 г. сл. Хр., съдейки по най-ранната керамика. Самият град, според местните хроники, датира от втората половина на 4 век. Първи владетел е *Бахлум Кук* (ягуарът Куетцал). Повече от 19 царе са познати от историята на Паленке, последният от които изглежда е живял от 745 до 804 г. сл. Хр. Тук намираме все същото обожествяване на първите владетели, както в Египет и в другите древни цивилизации. Но единайсетиет, Великият Пакал, е изградил Паленке с неговата забележителност, включително т.нар. Забравен Храм, храмовете XVIII и XVIII-a (тук повечето храмове са известни само с такъв номер), и няколко от сградите на Двореца. С това се създава крайния дизайн на архитектурния комплекс. Най-забележителен без съмнение е Храмът на надписите (Temple of Inscriptions), в който е и гробницата на Пакал II. Археолог от Мексико е организиран разкопките в самия храм и след изхвърлянето на стотици тонове пръст низходящо стълбище е отвело откривателя до дъното с тежка каменна плоча, под която, също като в египетските гробници, са били положени останките на владетеля и неговата посмъртна маска. Именно тази маска служи за модел на глава на владетел в културата Мая. Помня филма с инсценираното откритие след упорито дълбене на вътрешността на пирамидата, трепетните минути на повдигането на тежката каменна плоча и скелета, покрит с

красива златна маска. Златни маски — от египтяните през траките до майите — бележат останките на владетелите от мъртвите цивилизации.

Най-големият му син, Чан Балум, е завършил ансамбъла и написването на митичната история на боговете и хрониката на владетелите на Паленке. Но вторият син на Пакал, Кан Хок Читам, е загубил царството и главата си, победен от владетеля на Тонина през 711 г. и са започнали размирни времена. Събитието е изсечено на камък, отрязаната глава на царя е в ръцете на чудовище с оголен череп (*Ах Пуч*, божество на смъртта).

Четвъртата кула доминира голямата сграда на Двореца. Обикаляме коридори, изкачваме и слизаме стълбища, чуваме обясненията на гидовете на английски и испански. Други конструкции са разположени в същата равнина и на хълмчета, увенчани с кубични или стенни структури на върха. Изкачваме се на най-високо разположената сграда и от тук под нас се очертава величествения и балансиран комплекс с кръгъл подиум в центъра.

Там ни обгражда гъста мъгла и скоро започва да ръми, а после се излива проливен дъжд, който постепенно поглъща панорамата. Джунглата поглъща жадно жителната вода. Слизаме, а след малко дъждът утихва временно и продължаваме обиколката между пирамидите: Храма на слънцето, Храма на кръста, храмове XIV, XIII, XII...

Пирамидите на Майите сякаш рисуват социалната пирамида на тяхното общество. На върха е *Ахау*, господарят, син на божествата, управлявал цивилния, религиозния и военния живот на народа си. Господарят е заобиколен от военноточници, търговци, артисти, свещеници. По стъпалата на пирамидата стоят жреците, местните управници (*Кахалоб*), търговците, селяните. На дъното са, разбира се, робите. Мнозинството от народа са фермери и отглеждат царевицата и другите хранителни култури.

Космическата пирамида е подобна. На върха е *Итсамна*, Творецът на Вселената, управител на света и на съдбите. Боговете се явяват на хората като животни — отново позната от други древни култури форма. Животът на майите е бил дълбоко религиозен. *Ишхел* е богиня на майчинството и медицината. *Ах Кин* е божество на Слънцето. *Чаак* е бог на дъждовете, а *Юм Кааш* — на царевицата. Божество на човешкото жертвоприношение е *Хун Ахау*.

В гъстата гора с впечатляващи растения с огромни листа е свежо и зелено, а бетонните пътечки водят и към други, по-малки и по-разрушени конструкции на храмовия комплекс. Животът тук не спира — на тревата са разположили стоката си цял ред търговци. Спираме пред симпатична индианка, която предлага многоцветни торби, шалове и пончо — топла връхна дреха. Спираме пред нея, разглеждаме и правя фотопортрет на индианката, наследила в гените си нещо от живота на майките.

Вселената за майките е жива, тя се руши и възстановява и това се вижда в сезоните, които се повтарят. Раждането бележи началото на всеки агрикултурен сезон — сеитбата. Итсамна е силата, която твори и дава живота във Вселената. Той се явява във форми на двуглава перната змия, дракон, птица. Небето има 13 нива и на най-високото са звездите, а по-ниско слънцето, луната и специално планетата Венера (бог Нохок Ек).

Животът следва да се обновява, за да не изчезне. Затова боговете трябва да се хранят. Те се хранят с ухания на цветя, миризми на вкусни храни, с духове на животни и човешки същества, обитаващи кръвта и сърцето. Жертвите се принасят на множество церемонии, фиксирани на различни дати в календарната година. Церемониите включват процесии, речи, танци, пеене и драматични представления.

Сега трябва да се прибираме с дребни сувенири, включващи красива торба (ще послужи за плажа) и плочка с лика на Великия Пакал. Долу при входа има две примамливи ресторанчета, където се приютяваме, а наоколо пищни растения с ярки червени цветове блестят от водата. Скоро се качваме на *colectivo* — микробус — най-предпочитания транспорт тук поради ниската си цена и веселата атмосфера между възбудените от видяното туристи.

Следва отдих в хотела, а после нова разходка из градчето.

ПАЛЕНКЕ — СЕЛОТО НА ТУРИСТИТЕ

Търгуваме с потока туристи, а те са предимно *backpackers* — младежи с недотам чисти раници и коси, повечето американци. Търсим банка или подобно учреждение, за да обменим масивна сума долари. В дъното на огромен офис и магазин намираме обменни каси, но обменят само по 300 долара. По улицата, която е в ремонт, ловко прескачаме локви и заобикаляме струпани плочки. Ани потъва в поредното магазинче и я губя. Аз съм алергичен към магазинчета, магазини и магазинища от всякакъв вид. Тук се опитвам да изчакам търпеливо, но не се получава.

Имам и друг проблем. Броят на снимките ми нарасна застрашително, а всяка от тях е по 10 MB и трябва да сваля някакво количество на лаптопа. Лаптопът пък ми е без харддиск, а с флаш, и поема малко, затова предприемам масивно триене на файлове. В резултат той „заспива“ и просто не стартира. Все пак смятам, че прехвърлих повече от 300 снимки, които трия от картата. Тук съм с две карти — едната е 4 GB, а другата 2, но манията за снимане се разгаря именно на такива дълги екскурзии, а с всяко щракване Nikon D 300 гълта по 10 MB. Лаптопа имаше стратегическото предназначение да поддържа връзка с родината чрез скайп и безжичен интернет, но не би. Сега ще си мъкна лаптопчето като парче тежка пластмаса чак до България. Опитвам се плахо да потърся помощ, но в интернет кафенцата мексиканци и мексиканки вдигат рамене. Не отбират от тези работи, а и от английския отбират, колкото аз от испански.

Е, станалото — станало, не е фатално. Ние сме оставили бебчето Иван на баба му Мария и треперим, особено Ани, но има и интернет кафета, а и GSM-а на Ани. Щото моят не благоволява да осъществи връзка, въпреки депозита от 120 лева, заплатен на Globul.

Търсим, разбира се, мексиканска, ама истински мексиканска музика. Дори салсата няма да ме задоволи, тя все пак е кубинска по произход. Търся стила *Мариачи*. Момчето от магазинчето за музика изстиска старателно парцала в кофата, изхвърля водата на улицата и ни

обърна внимание. Искаме музика, каквато я знаех от филмите: с мъжките групи тъмни мексиканци със сомбрера и с темпераментно пеене с много типични мексикански извивки. Дисковете са до един с лош печат и евтини, 20–30 песос или 2–3 долара. Той подбра един диск и го пусна в устройството. Зазвучава това, което очаквах, но този диск е поставен в погрешна опаковка с лика на певица, чието изпълнение бяхме чули преди това. Ани избира също и става някакво разместване. Така и не успяваме да намерим точния диск.

Оставаме тук и утре. Планът е да видим водопадите!

ВОДОПАДИТЕ МИСОЛ И АГУА АЗУЛЬ

13.02.

Питам на рецепцията за водопада Агуа Азуль („синя вода“). Обясняват ни да отидем на разклонението до скулптурата в посока север. Там виждаме на табела, че Agua Azul е на... 61 километра. Времето е напреднало, след кафето, закуската и малка разходка няма никак да можем да изчакаме автобус, да разглеждаме водопадите и да се върнем. Планът е пред провал. Такси ще ни излезе повече от 100 долара. Но ни спасява агенция „Кукулкан“. Костюмиран мексиканец с мустачки и добър английски е шефът и той ни предлага екскурзия с colectivo до двата водопада — Мисол и Агуа Азуль, с тръгване след половин час — в 12 и връщане в 6 часа. Цената е под 30 долара.

Скоро се носим всред зелени поля заедно с пъстра компания от французи и американци. Седим до шофьора и снимам в движение. Минаваме край селца и край пътя деца предлагат царевица, а някъде виждаме малки огньове, където се пече това основно за Мексико растение. Момчето зад волана кара бързо и небрежно, с една ръка по безкрайните завои. Разкриват се за мигове великолепни панорами.

Плащаме вход за парка. Скоро по бученето се досещаме, че сме близо до Мисол. Слизаме и само след няколко крачки пред нас се открива падащия поток. Водата пада от около 50 м, в две струи, в дълбоко зелено бушуващо езеро, около което щъкат туристи, отсреща виждам няколко души в плитка пещера, а тук всички вадят и настройват фотоапарати и видеокамери.

На голям камък точно срещу падащите струи се редим за снимки, а после търся по-интересна позиция за най-добър пейзаж. Стативът остана в хотела, а съм го мъкнал от България. Тези води изискват бавен затвор, за да се получи ефекта на „замазване“, с който направо виждаш движещата се вода. Иначе на снимката тя е замръзнала в чудновати форми и капки. За всеки случай снимам и бавно и бързо, за да уловя и движението, и формите. Водопадът поглъща взора и слуха, приковава те срещу себе си. Правим обиколка

отляво и се озоваваме зад струите, където няколко мексиканци „си вземат душ“ близо до падащата водна маса. Дъхът ми спира, когато се опитвам да усетя и погълна завинаги впечатлението от тази стихия.

А след това се изтегляме в обратна посока и намирам чудна площадка за гледане и снимане, с естествена рамка от падащи отвесно зелени увивни растения. Сещам се за водопада на висящата скала от филма *Аватар*, който още е пресен в паметта ми с великолепните пейзажи от планетата Пандора.

След още половин час по серпентините стигаме до каскадата *Agua Azul* — Синята вода. В първия миг в рамката на дърветата пред нас блясва широка и спокойна река. Цветът на водата в този мъглив ден е меко зелено-син на вировете, в неописуеми нюанси и с ярки бели бързеи и падове между тях. Пътят води нагоре по левия бряг на реката. Дърветата скриват и откриват бушуващата вода. Всяка нова площадка е нов повод да се спреш и да забравиш всичко. Водните струи, каменните форми и магичното синьо-зелено мият съзнанието ми и почти мигновено ме потопяват в тих екстаз. Водопадите са широки, ниски, в каскада, и никой не прилича на другия. Дървета са се навели над водите и черни дроздове с жълти човки са накацали по клоните. Високо горе от малка площадка се вижда почти цялата река, виеща се и падаща между големи и пищни дървета. Бяло-зелено-синята жива вода следва своя път и неуморно оформя скалите във вид на островчета, малки закътани басейни и отвесни прагове. А още по-нагоре реката е спокойна, бавна и на тревния бряг са насядали хора на пикник. Малки мексиканчета се люлеят на люлки на дърветата и се гмурват. Инстинктивно потръпвам, защото ми е студено. Но на въпроса на Ани за водата малчуганите отговарят: *caliente!* — топла. Вярно, че в проспектите се препоръчва къпането, но за нас днес това няма да стане. Иначе си мечтаех да се гмуркам до падовете и да изплувам посред тях.

Такива води не бях виждал досега, няма и да видя. Преди осем години бях в една подобна долина в Китай, в планината Хуан-шан. Там всред горите и по бурната река с бляскави вировете беше сниман филмът *Тигър и дракон*. Един от водопадите, висок към 40 м, се казваше „Хиляда стъпки“. Тогава пак беше мъгливо и влажно, и двете области са дъждовни, но този магически цвят и тази примамлива възможност за къпане ги нямаше.

Нямаше ги и закътаните край пътеката ресторантчета с пържени „пирожки“ с месо и зеленчуци, щедро полети с мексиканска червена и зелена салса. Тази мексиканска салса! С мъка се откъсваме и потегляме надолу, без да извадим приготвените кърпи и джапанки за плаж. Четирите часа по график се топят неусетно. Час по час заставам на метър от реката и поглъщам частици от нейната стихия, за да се доближа до чистотата.

ЧИЧÈН ИТЦА — СТОЛИЦА И СВЕЩЕН ГРАД

14.02.

След втора нощ в автобус слизаме в парк, избягвайки града. Казва се, че сме направо в археологическия комплекс. Тук оставяме куфарите на гардероб и прием кафе. Тук е и касата на ADO. Оказва се, че има автобус следобед за плая дел Кармен — карибски курорт с най-хубавия плаж, където ще спрем след дългото прекосяване на Мексико. Отпада нуждата от настаняване в Чичèн Итца и така избягваме още едно усложнение с багажите. След час комплексът ще отвори, купуваме си билети и чакаме. Тук, освен кафене, има ресторант, магазин с много книги, автогара.

Chichèen Itzà (Чичèн Итца) е основан от племето Итца около 900 г.сл.Хр. Те въвеждат нов архитектурен стил с твърди линии и орнаментални мотиви, в които пернатата змия Кукулкан доминира. Това е стил Мая-Толтека и е силно повлиян от културата на *толтеките*, живели в Тула. Влиянието на божеството на водата Чаак е видимо. С основаването на града започва първия период на военните градове, продължил до 1185 г. Развива се културата на Итцатеките. *Кукулкан* е местното име на бог *Кетцалкоатл* (така звучи на езика на толтеките „перната змия“, повсеместният образ на главното божество сред толтеки, май и ацтеки). В преданието Кукулкан е известен като първовладелец. Други Мая групи (путуните) се преселили в Юкатан през периода. След тях са били Шиу, династия от Ушмал, и Кокомите, управлявали продължително Маяпан. Около 1185 г., кокомите от Маяпан се бият срещу Итца и ги побеждават. Това е началото на Втория период на военните градове. Архитектурата и религията процъфтяват в Чичèн Итца. Сградите вече имат по-ясно изразен милитаристичен характер. Построен е огромен храм на воините. Военният дух от Централно Мексико е пренесен тук.

В началото на 15 в. Маяпан запада като политически център поради вътрешни конфликти. В същия период се обезлюдява и Чичèн

Итца̀. По-късно градът е спорадично заеман за празненства и церемонии и накрая забравен в джунглата за столетия чак до 19 век. И Чичен Итца̀, както Паленке, е буквално отвоюван от джунглата.

Пирамидата на Кукулкан. Мъртвият град е пръснат широко в равнината. Пред нас се извисява първо Пирамидата на Кукулкан — каменна, мощна и съвършена.

На равноденствие — 21.03. и 21.09. около три часа следобед пернатата змия Кукулкан слиза по северното каменно перило на Пирамидата, за да оживи огромната зинала каменна глава в долния край на пирамидата. Светлинни триъгълници плавно слизат по стръмната стена и създават живото впечатление, че настъпва нещо свръхестествено. Ефектът е постигнат от астрономите, архитектите и строителите на Чичен Итца̀ и цели столетия е отбелязвал началото на сезона с паметното пришествие на божеството. Стъпалата на ръба на пирамидата хвърлят стъпаловидни триъгълни светли петна върху балюстрадата, които растат с движението на слънчевия диск и се свързват в нашарено змийско тяло, свързано с мраморната глава. Съвършена точност и периодичност, която продължава и днес, резултат от астрономията на Итца̀.

Тази съвършена пирамида е построена в годините на разцвет на Итца-Коком културата. Правилна четиристенна пирамида с правоъгълна постройка на върха. В средата на всяка стена се спускат стръмни стълби. Те са заградени от каменни рампи (балюстради), а тези от северната страна започват с двете глави на Кукулкан. Във филма *Апокалипто* на Мел Гибсън на същата тази пирамида се разиграваше страшна сцена: на връхната площадка жрецът, хванал здраво голям нож от обсидиан, пробоща гърдите на хванатия от четири души пленник, поставен на каменен жертвеник. Той бързо изважда сърцето, кърваво и пулсиращо, и го вдига в ръка, призовавайки Кукулкан. В следващите секунди с каменен нож главата на жертвата е отсечена и се търкаля с отскоци по стъпалата на пирамидата, а долу е уловена с въжени мрежи. Тълпата е изпълнила площада и надава френетични викове.

Тази сцена не е измислена, а възпроизведена според стари хроники на майте и на конкистадорите. Можем да я прочетем много живописна в дневника на конкисистата на Теночтитлан от воините на Кортес. Разликата е само в името на божеството: Кетцалкоатл.

На върха входът е увенчан от войнствена фигура на чаакмул. Четири изхода в четирите посоки на света свързват залата с външния свят. Каменните войни чаакмул в отпусната поза, но остър взор, внушават скрита мощ. Те са толтекски по произход.

Този каменен храм е бил боядисан. В тялото на голямата пирамида е намерена по-малка, със стълбище на север и храм на върха, а в нея е открит чаакмул на върха и каменен трон в залата с формата на ягуар и червен на цвят.

Червени на тон са потресаващите фрески, отрезвили археолозите след романтичните представи за майте. Майте-астрономи, устремени към вечността, се оказват кръвожадни главорези с изострени глави и намръщени уста. Днес майте са малко, и все пак разпознахме в главите на танцьорките в ресторантчето именно май.

Комплексът е внушителен по размери, разнообразие и архитектурно майсторство. Отделните сгради са били свързани каменни с пътища-рампи, сакбе (бели пътища). Такива пътища са свързвали Пирамидата на Кукулкан, Платформата на Венера, Свещения ценот (естествен широк каменен кладенец), Хилядата колони, Игрището за топка и други сгради.

Игрището за топка. Играта с топка е церемония, в края на която един играч от загубилия отбор е плащал с главата си. Това е засвидетелствано от рисунки. Тук два отбора си подават солидна топка, като си служат само с хълбоци, рамене и колене. (На показаната на шоу игра видяхме, че на практика колене и рамене не могат да се използват за точни удари и само хълбоците са отчасти управляеми за такава игра.) Целта е топката да се вкара в каменни рингове с дупки малко по-широки от топката, а тук тези рингове са на височина няколко метра. На практика топката не може да се вкара в тези рингове при тези ограничения. (На шоуто ринговете бяха на височина около 60 см и един от играчите успя да вкара топката — единствен път за времето на мача.)

Самото игрище е дълго и широко и устроено подобно на съвременен стадион — с каменни трибуни от три страни, по-високи по дължина и стена, увенчана с храм, от едната страна (аналогична на централната трибуна).

Друга забележителна сграда с напълно съвременен вид е Обсерваторията. Тя обширна масивна четириъгълна сграда, увенчана с

широка цилиндрична наблюдателна кула с купол на върха, същият по форма като съвременните и дори с пръстена в основата. Кухината на кулата е оформена в две кръгли помещения с по четири врати. Кулата е на две степени с два диаметъра. Оградена е с кръгъл пръстен с корниз, точно като съвременните обсерватории.

Внушителна е постройката „Храм на воините“. Отново четириъгълен, висок десетина метра, с широко стълбище до върха и с внушителен ансамбъл горе. Най-отпред воин — чаакмул, възлегнал и бдящ, пази колонада зад себе си. Колонадата започва с две колони във формата на змии, чиито глави са зинали долу, на каменната основа, а техните опашки се извиват напред в горния край. Геометрията е внушителна!

Долу пред този храм са наредени в три перфектни реда десетки квадратни колони, а по-нататък са три реда съвършени кръгли колони.

Напред пък е колонадата на сградата на покрит пазар.

Друга конструкция Храмът на ягуарите, военната сграда Тцомпантли, с черепи на стотици врагове са изобразени тук.

През цялото време на обхода се натъкваме на нещо ново и забележително — до изтощение, в което състояние вече не можеш да възприемаш. За разнообразие хвърляме поглед към шарените сергии с тениски, постелки, шалове и стотици дребни фигури от мая — културата, изваяни несръчно и от лоши материали. Впечатляват дървените маски на воини и жреци.

Свещеният ценот е дупка в земята, широка около 50 метра. Стените на този огромен кладенец са отвесен варовик. Водата е на около 25 метра под земната повърхност. При церемониите в чест на бога на водата Чаак тук са хвърляни всевъзможни дарове, ценни предмети, растения и животни, но най-ценните дарове са били човешките жертвоприношения. Жертвите — воини пленници, деца и млади жени, са хвърляни отгоре във водата.

Не мога да опиша тук всички сгради и форми, но впечатлява сплавта между времена и култури: толтекска и маянска.

Обикаляме до отмала. Умора и глад ни връщат към реалността. Решаваме да стигнем до града, но слънцето ни отказва и спираме в крайпътен ресторант. Тук се отдаваме на кулинарните удоволствия, каквито могат да се очакват във всяко кътче на огромното Мексико. Накрая оглеждаме книгите и аз попадам на Диего де Ланда! Това е

йезуитът, управлявал обширния Юкатан след конквистата, автор на книгата: *Юкатан преди и след конквистата*. Точно тази книга е пред очите ми в превод на английски, а на испански тя е излязла съвсем скоро. В тази книга се съдържа 99 процента от това, което знаем за майте, а нейният автор е изгорил 99 процента от останалите книги на майте „поради дяволските писания в тях“. Отецът е написал отчет за мястото и хората, а няколко добавени писма говорят за атмосферата след идването на испанците: терор, експлоатация и безжалостно унищожаване на културата и на самата популация. От този момент нататък си имам най-интересното четиво за Моксико, на което можех да попадна.

А следобед автобусът ни носи по полуострова Юкатан право към крайбрежието — лелеяното Карибско море с бял пясък и лазурни води. Тулум ни се вижда твърде мърляв, тук обаче слизат цял куп американци, повечето бакпакъри. Това е наистина по-народно място за почивка, увенчано с крепост на майте на самия бряг и райски плажчета под крепостта. Тук ще дойдем!

И ето ги хотелите на Ривиерата Мая, хотелски комплекси с паркове, на повечето от които виждаме само входовете и имената. Накрая влизаме в Playa del Carmen.

Таксито ни води до планирания хотел Alux, там ни казват 700 песос на вечер и ние опитваме и други опции. Накрая се връщаме в Alux, което почти отговаря на А-люкс. Хотелът никак не е луксозен, но е много приличен, с чисти и широки стаи.

Днес е 14 февруари, Свети Валентин! По оживената пешеходна улица слизаме към морето и нагазваме във финия пясък, а пред нас шуми дискретно Атлантикът — тъмен, но не спящ. Хотелите на брега са луксозни, но далеч не всички прозорци гледат към морето. Ние сме близо до морето, на две преки. А сега да седнем на хубаво място за празника. Намираме приятен ресторант с маси навън и отвътре звучи салса. Сядаме и се отдаваме на първата по-изискана вечеря.

КАНКУН — МИНИМЕГАПОЛИС НА КАРИБИТЕ

15.02

Още на следващата сутрин след пристигането ни в Плая тръгваме за недалечния Канкун — на летището, откъдето смятаме да излетим обратно за Мексико сити в края на 10-дневната почивка на ривиерата Мая. Намираме сносна оферта на Interjet за 24 по обед, а вечерта е самолетът ни за Мадрид. Сега можем да разгледаме нашумелия курорт — бисера на Мексиканските Кариби. Знам, че това е скъп и пренаселен курорт, пълен с американци. Само не предполагам, че от прехваления Канкун не е останало почти никакво място за плаж и къпане. Морето остава напълно невидимо зад 20-етажните хотели. До даунтауна на този малък мегаполис стигаме с такси. Поддадохме се на напора на алчни таксиджии и най-евтината оферта се оказва около 25 долара, за разстояние, което се покрива от автобусите за около 5 долара максимум. Но нямаше подходящ автобус. Както и да е. Хотелската зона, където ни сваля таксито, е все още далеч от центъра на този карибски Манхатън. Все пак търсим интересното и оглеждаме екстравагантни фасади с мотиви от пирамидите на мая, а две фигури на индианци са високи по десет метра. Влизаме във фоайето на огромен хотел и молим да излезем на плаж. Придружава ни великодушно охранител, който се оказва, че знае руски, а хотелът бил пълен с някакви руснаци. Зад хотела е ширнат залив, а плажната ивица е три-четири метра, заредена с шезлонги. Никак не завиждам на онези, които са платили по 150 долара на нощувка, за да се тъпчат тук. Впрочем плажът не е задължителен хотелът разполага с басейни и всичко останало, за да се почувстват гостите като у дома си, т.е. в Ню Йорк или във Вашингтон.

Охранителят ни упътва да вземем автобус до центъра и специално до станция на ADO — имаме обратни билети за Плая. Автобусът се движи по оживения булевард и след двайсетина минути слизаме. Морето тук се вижда отчасти, но не и бряг. Намираме уютна

китайско ресторантче, после си уреждаме пътуването обратно и търсим някакъв интересен плаж. Дебна през прозореца на автобуса видим плаж и скоро се мярва такъв. Слизаме и отиваме свободно, без разрешение, на брега. Времето не е много плажно, но облаците създават страхотна атмосфера за снимане. На железни пилони в залива са кацнали корморани и чайки, морето е от наситено светлосиньо до тъмнозелено, а небето — тъмносиво. Разхождаме се по пясъка и снимаме. Закапва дъжд и се прислоняваме под навес, зад нас момче е пуснало салса и бачата. След това пием кафе и очакваме края на бурята в лоби на хотел.

ПЛАЯ ДЕЛ КАРМЕН

16.02.

Пристъпваме боси по ваниловия пясък. На хоризонта слънцето блести, а водата е меко синя. На докосване не щипе кожата и е готова за плуване още в 8.30 сутринта. Плажната ивица е широка около 50 метра, а по дължина край нея не се вижда нито на север, нито на юг. Удивително, но слънцето не пари. Лежим докъм 12 часа, а не усещам болки по кожата. Това ме окуражава и се отпускам, затова след ден-два вече горя.

Градчето е оживено и търговията няма край. Обликът му е европейски, няма ги едноетажните къщурки от Паленке и подобните в Тулум. От заведенията звучи най-вече моята любима *салса*, но има и много мексиканска музика. Мъже в черно с тромпети и китари свирят *мариачи*. Точно като на филмите: кръглолики, мустакати, със сомбрера, с черни костюми и бели ризи, с бели кантове и с чепици.

Втората вечер избираме ресторант на главната улица с трима музиканти. Те свирят всякакво латино, а кухнята и готвенето се виждат от улицата — дебели пържоли, фламбирани десерти, големи риби цвърчат на металните плочи. Музикантите се оказват емигранти от Гватемала и други страни. Единият, шефът, гледа нотите и свири на китара, вторият свири на инструмент от някакви тръбички, подредени по дължина като орган, третият с китара. Вторият е много атрактивен, симпатичен и музикално надарен. Красив индианец с дълга права черна коса, изваяно лице и вдъхновен глас.

Природата днес ни лишава от плажа, но такива дни са за пътуване.

18.02.

Плая

Банкоматът е неугледен и мърляв, с надпис pesos. Повечето банкомати по главната улица са с надпис USD. Останали са ми по-

малко от 10 песос, а остават още пет дни само тук. Днес се пържа в собствен сос, правя 5 неуспешни опита да използвам картите си. Най-после тук успявам: дебитната карта се приема.

Салса клубът беше малък, персоналът беше млад, а заведението — почти празно. Първата вечер на дансинга младеж танцуваше последователно с бяло и черно момиче. Мулатката се кършеше добре, но бялата беше неумела. Ние от своя страна опитахме салсата, но повече танцувахме бачата. Пристъпих към момчето и се представих, казах: Serghey, Bulgaria. В същия тон той отговори: Rodrigo, Mexico.

Втората вечер не намерихме симпатичната тройка, бяхме сами под светещото кълбо на дансинга и сами на масата в малкото заведение. Не знам дали този клуб щеше да оцелее, сезонът не беше в разгара си, но видяхме на съседната улица огромно струпване пред огромна дискотека, където срещу 40 долара се предлага шоу програма и питие. Салсата звучи навсякъде, но никой не танцува салса. А може би в късните часове? Ние не изчакахме толкова дълго. Всяка вечер бяхме уморени от плаж и тежки екскурзионни програми.

На улицата туристически агенции предлагат екскурзии и най-интензивни са предложенията за парковете X-caret (Ешкарет) и Xel-Ha (Шел-ха). Проспектите показват райски места край морето с много атракции: плажове, ресторанти, животни и растения, аквариуми и делфинариуми, гмуркания и подводни пещери. Спираме се пред симпатичен мексиканец и той ни агитира за X-caret, но цената ми се струва твърде висока. Колебаем се между този парк и Xel-ha. Шел-ха е омагьосваща река, вливаща се в Карибско море, със скални брегове, бързеи и спокойни места за гмуркане, с пещери и всякакви атракции. X-caret е магичен скален бряг с прекрасни лагуни, майско селище, делфинариум, аквариум и още какво ли не. Но мексиканското етно шоу, което се включва в цената, натежава.

В Плая туристите са предимно американци и по-малко западноевропейци. Не видях германци, поляци, чехи, румънци, унгарци, сърби. Ани каза, че е видяла няколко българи в тоалетната в парка Еш-карет. Осем души сънародници от САЩ. Вечер по главната улица шествието е шарено. Чува се най-силно американска реч, разпознаваме французи, скандинавци, португалци (или бразилци). Последната вечер, когато за втори път гостувахме (това е правилната дума!) в ресторанта с музикантите, те първо ни взеха за италианци,

както бяхме в бяло, а после, когато се изясни страната, още повече засилиха интереса си към нас.

КОЗЮМЕЛ И ПАРК ЧАНКАНААБ

Върнахме се от остров Козюмел отсреща, където разгледахме парка Чанканааб (*Chancanaab*). Корабите тръгват от специалния пристан за Козюмел от плажа на Плая дел Кармен. След по-малко от час акостираме на Козюмел. Оказва се, че паркът е далеч — около 7 километра. Такситата искат по 15 долара, но само след сто метра цената вече е 10, а още по-нататък спазаряваме едно за 100 песос. Плащаме за вход по около 25 долара. Точно след входа виждам Карибско море с далечната брегова линия на нашата Плая. Срещу нас е делфинариумът и група туристи с надувни жилетки се забавляват с два лениви в този облачен час делфини. Тази възможност струва около 80 долара. В нашия билет влиза разглеждане, плаж, тениска за спомен, минимално меню и напитка.

В парка екзотични растения и високи дървета ограждат закътани полянки, поточета и езерца. Каменни плочи с глифи от Мая, руини и дори олмекска глава. Пред нас се разкрива със синия си блясък кръгло езеро — Лагуната. Водата е прозрачна и дълбока към два метра. Дъното е осеяно със скали. По каменния бряг се припичат игуани. Игуаните тук са в изобилие и не се страхуват от хората. Деца спускат и издигат кофа от кладенец край сламена къща в стил мая. Пристъпваме и сядаме на скалите над водата. Тя просто омагьосва. Събличам се и се гмурвам. Под мен зее примамливо дълбока ниша. Влизам в коридор между скали. Плавам между острите ръбове на скалите и не мога да се наситя. Накрая излизам запъхтян и щастлив. Под мен се стрелкат риби с различна големина, форма и цвят. Хвърляме парченца храна и под нас загъмжава. Снимам и се радвам на кипежа на живот.

В аквариума играта започва — слънцето оживява делфините, насочвани от своите тренъори. Два пеликана в малък залив се стрелкат и забиват остро във водата за дребни риби. Искам да улова в кадър мига на влизането. Край мен на скалата се припича многоцветна игуана.

Излизаме на плажа. Пред нас е тъмносин каменист залив, а плажът примамва със сенчести пейки между палми, на които са окачени хамаци. Полягаме на хамаците, а после на пясъка. Пясъкът е нежен и бял. Изкачвам се на наблюдателната кула и пред очите ми се открива райска панорама. Навред е гора, долу е плажната ивица с палмите. Хората се припичат и пийват коктейли в кухи ананасови черупки, оформени като лица.

Карнавалът. Снощи Ани се втурна запъхтяна в стаята и ми каза:
— Бързо излез да видиш карнавала! На главната!

Габвам фотоапарата и тичам по съседната улица, за да пресрещна карнавала по-надолу по главната. След няколко пресечки излизам на главната и виждам шареното шествие. То е просто неописуемо. Редят се групи танцьорки и танцьори, музиканти и барабанисти, гимнастици и клоуни, индианци и негри от джунглите.

Вървя покрай карнавала и снимам. Звучи салса, меренге и регетон. Млади танцьорки се отзовават на авторитетния ми обектив и застават за снимка, но бързото снимане на светкавица играе лоши шеги и няколко кадъра са провалени безвъзвратно. Но се появяват нови и нови шансове. Хващам масивен „негър“ в плътно черно и с бели шарки. Групата е въоръжена с лъкове, стрели и копия. Преминават покрай майския вожд с огромните орлови украшения и той разперва ръце с огромни орлови крила. Разголените девойки нямат свършване и сякаш са се събрали много школи и групи, защото са облечени или поточно съблечени в различни бодита по групи.

Цветовете са ярки и изумително разнообразни: жълто и виолетово, синьо и кармен, бяло и черно.

Шествието носи и знамена, виждам няколко мексикански триколяра: жълто, зелено, червено. Точно на фона на знамето мярвам надписа: Plaza de la Fiesta!

Plaza de la Fiesta — това е точното определение на Playa del Carmen.

ВКУСЪТ НА МЕКСИКО

1. *Tortillas*. С всяко ядене в ресторантите се поднасят тортияс — малки тънки кръгли царевични питки, без сол и вкус, загърнати в кърпичка и сложени в чиния.

2. С всяко ядене се поднасят също твърди царевични пържени плочки „царевичен чипс“. Те са по-вкусни, а потопени в салца, са много апетитни и неусетно можеш да се нахраниш с тях.

3. *Salsa*. С всяко ядене се поднасят купички с червена и зелена салца в два вида и нюанса. Сос от ароматни люти чушки със семенца, който отначало искаш да опиташ, а след първите силни усещания се пристрастяваш към него. В устата ти се подпалва огън, а ти ги отваряш и бързаш да пийнеш плодов сок, за да загасиш огъня. Но не можеш да се въздържиш от следваща порция огън и така палиш и гасиш през цялото ядене.

4. *Пиле (роуо)* в най-различни ястия от супи до сандвичи. В *sopa de royo* (пилешка супа) се сервира цяло бутче в бульона. Опитаме няколко ястия с пиле, подобни на гювеч или унгарски гулаш. Другите популярни меса са телешко и свинско.

5. *Риба*. Нямахме как да запомним разните риби и разните начини на приготвяне, но ядохме панирана и пържена риба, съвсем различни на вкус. Ядохме и кръгчета от калмари, и скариди. Това — на морето.

6. *Tortas*. Торта тук е сандвич, а думата сандвич означава сандвич с две филийки и пълнеж. Самата торта е масивен сандвич, затворен с две половини на голяма питка, намазани с майонеза и запечени на плоча. Това, което е между половините, също се запича на плочата, а то е месо, ситно нарязано, кромид, други зеленчуци, картофчета. Наподобява дюнер. Тортас се сервират навсякъде — в заведенийца и на тротоари. Те, разбира се, са гарнирани със салса.

7. *Tacos*. Такос са тортияс с купчинки меса и зеленчуци на тях, микро-тортас, но не са така вкусни.

Текила! В Плая дел Кармен текилата е навсякъде, в най-различен цвят, опаковка и марка — продава се по тротоарите в бутилки като

уиски, в магазините за подаръци в най-различни опаковки и в обикновените магазини — на нормални цени. В Плая има даже музей на текилата — *Hacienda de Tekila*! Приятно съм изненадан от вкуса ѝ. Купуваме си две малки бутилки и Маргарита — безалкохолна напитка, която с текила дава приблизително коктейла със същото име. Текилата се сервира във високи тесни чаши с вместимост към 100 мл. Момчето от Салса-клуба добави към коктейлите ни *Мохито* чаша текила, която запали на масата и тя светна със синкавия си пламък.

Местните цигари не струват. Купих си кутия *Delicados*, би трябвало да са леки, каквито си пуша по малко, но не бяха приятни. Следващите бяха *Camel*.

Мексиканската кухня доминира безапелационно. На главната и на съседната улица видях само на две места да се предлага пица. Но не видях нито опашки, нито даже отделни клиенти пред гишетата. Щом тривиалната световна храна като пицата тук е така невзрачна, то мексиканската храна доминира смазващо. Тортияс, такос, агуа — това е доминантата. На всяка крачка се предлагат такос и тортияс — на улицата и в ресторантчета. Не мога да намеря супа никъде. Постоянни сосове (салса) от червени, зелени и още по-зелени пиперки. Бобът със свинско, който опитах днес, беше мизерия. В бобената чорба, а и в боба като цяло, традиционен за Мексико, ги бием. Не е нужно да правим бобена паста както мексиканците — тя е безвкусна, нито не дай си боже сладка паста от боб като японците — тя е противна. Царевичните тортияс са напълно лишени от вкус и само салсата ги прави ядливи. Не видях другите въплъщения на царевицата, все пак е основна култура.

По пътя от Мисол за Агуа Азул деца продават царевица, протягайки по няколко кочана срещу идващите коли. На няколко места се пече на огън царевица. Варената и печената царевица са изключение по тези места. Защо? Навярно царевицата се пренебрегва като селска храна по курортите.

МЕКСИКАНЦИТЕ

Мексиканците са индианци, наследили най-вече ацтеките, но и маите. Европоидните черти са изключение. Те са отворени, приветливи, като търговци настойчиви и понякога нахални. Но почти всички са услужливи и улесняват живота на своите гости.

Рекламният агент на поредната туристическа агенция влиза в разговор и пита откъде сме. Както и останалите, той показва положителна нагласа и ясна представа за България:

— Нали беше някъде до Унгария?

— Да, Германия, Унгария, Румъния.

Питаме го той откъде е, изглежда по-светъл. Обяснява, че на север има светли хора и дори синеоки. Казвам му, че ни е скъпичко да платим стотина долара за едnodневна атракция и той охотно се съгласява.

Мексиканците масово са тъмни, набити, с кръгли глави и плоски лица. Те са естествени, непринудени, емоционални и ведри. Големи патриоти са, но уважават и другите нации. Никой не показва пренебрежение към нашата родина и сякаш всички затаиха една мисъл за България, която аз асоциирах с футбола и победата ни над националния на Мексико през 1994 в Щатите. Тук футболът е много популярен и на екраните по заведенията постоянно течаха някакви мачове, предимно местни.

Имат спокойно самочувствие и търговски нюх (но ние все пак бяхме в силно развити търговски места). За мен е изненадващо, че тези емоционални хора, близки по манталитет на балканците, умеят да организират перфектно. Автобусната система на Мексико се признава за най-уредената в света. Нямаше нито минута закъснение на многото автобуси, които ползвахме. Всички билети се издават и регистрират в компютърна мрежа, поименни са и съдържат цялата информация за пътуването. Правилата на пушенето или по-точно *непушенето* се спазват строго и никой мексиканец не се крие, за да запали цигара. Пушихме само ние и някои много редки екземпляри от туристите.

Когато шеговито запитах в заведение дали мексиканците пушат, сервитьорът отговори:

— Solamente marihuana! (Само марихуана).

Човекът великодушно ни даде пепелник, за да си пушим.

— Откъде сте?

— Bulgaria.

Aha. Where was that? (Аха, къде беше това?). Веднага се засмя и поясни, че има представа: някъде до Унгария. Ако беше американец, нямаше да улучи континента. Накратко, тук се чувстваме добре приети далечни гости.

Това за марихуаната не е само шега. Тук има огромен проблем с наркотиците: Мексико има много дълга граница с Щатите — основен потребител на наркотици, идващи от Латинска Америка. Писателят от Мексико сити се изрази така: „Води се война с наркомафията и всеки ден има жертви“.

Но шапка им свалям за Антропологическия музей в столицата — такъв богат и перфектно уреден музей не съм виждал по света.

Мексиканците ни превъзхождат в организацията — нас и всички средиземноморци от Европа. Учудваш се, че примитивните индианци, експлоатирани като роби от испанците през 16 в., са развили в мозъците си такива правила и норми. А туризмът е толкова силно развит, че просто няма какво повече да се предложи. Няма квадратен метър място неизползвано, няма идея неексплоатирана. Парковете с атракции само наблизко са 3. Туристическите агенции в Плая дел Кармен са навсякъде и буквално на всеки пет метра на улицата имат рекламни павилиони.

Мексиканците са музикални! Навсякъде по заведенията звучи музика — от мексиканската мариачи през салса, бачата и меренге до рок и рап. Живата музика привлича повече клиенти в ресторанта, но те си събират пари от клиентите. На масичка пред оркестъра е сложена голяма чаша с надпис: Tips for the music, и от нея стърчат едрички банкноти от по 20 долара и 50 песос. А след изпълненията самите музиканти тръгват по масите и допълват даденото. Един млад и особено некадърен самотен китарист се измъчи с няколко парчета на улицата пред ресторанта, близо до нашата маса. Аз му обърнах внимание, защото никой друг не го забеляза. Но след нескопосаното си

изпълнение той тръгна да си събира бакшиш от всяка маса с излъчване за свършена работа.

Изискани ресторанти, предлагащи плата от рибни и морски деликатеси, гарнираха скъпата вечеря с музика мариачи. Музиканти мариачи сновяха из главната и влизаха ту в един, ту в друг ресторант за по някое парче и бакшиши. Дори на плажа един самодеец изнуди американски турист за десетина долара, като му изпя латино класика до шезлонга. Напразни бяха плахите опити на туриста да отклони човека с китара.

Пищно гримирани и украсени с атрибутите на величества от епохата на маите, на най-оживените места, млади мексиканци канят дами за снимка и събират бакшиши. На по-малко от долар правят недоволни физиономии.

ТУЛУМ: КРЕПОСТ И ПЛАЖ

Самолетът лети ниско над карибското крайбрежие и напред се очертава висок скален бряг. На върха на скалите се откроява сива масивна крепост, в която разпознавам строеж на майте. А долу, между скалите, са закътани най-привлекателните плажчета, за които съм си мечтал.

Тулум влезе в плана ни не от проспектите на туристическите компании. Един от филмите за Мексико, които гледах, ме насочи към това място със сцената, описана тук.

Избираме един по-мрачен ден за пътуването към Тулум и Хел-На. Поради погрешна представа купуваме билети за Шел-ха, а Тулум е на още десетина километра на юг. Целта е да надникнем в Шел-ха, да разузнаем за различните реални цени на място, за да изберем този или другия парк за посещение — Еш-карет. Питам шофьора: имаме билети до Шел-ха, можем ли да си доплатим за Тулум и да слезем на Шел-ха само за малко. Явно шофьорите от престижната компания не си позволяват да продават билети даже за няколко километра. Отказва ни, но и ние трябваше да си замълчим и да слезем направо в Тулум. Както и да е. Слизаме и питаме по нашето си правило първо за по-нататъшния транспорт. Оказва се, че следващият автобус е късно следобед. Отново сме в лапите на таксиджиите. Разузнаваме за цените и пакетите и категорично се отказваме от този парк. Тук няма мексиканско шоу. Следва плах опит за пазарене за такси, съгласяваме се да дадем 150 песос до Тулум, руините.

Руините на Тулум са разположени в приятен зелен парк и над всички се извисява крайбрежната крепост. Дъждът е спрял и се показва слънце. Разхождаме се и се зареждаме с положителната енергия на обещанието за плаж. Когато стигаме крепостта, пред нас се ширва синият океан! Долу в ниското са пръснати скали в най-различна форма, бели вълни се разбиват в скалите и черни птици прекосяват небето. Една висока палма се е протегнала над вълните и закриля влюбените двойки на пясъка. Слизаме по стълбището и се озоваваме в поредната

суетня: всички щракат с фотоапарати и заемат пози за снимка. Ние не оставаме по-назад. След снимките търсим закътано местенце зад скалите, за да попием поне частица от аромата на този райски плаж. Тръгвам на лов за кадри и се натъквам на двойка: красива китайка с американец.

За обратния път намираме евтина оферта: микробус (colectivo) за по 35 песос до Плая дел Кармен. Какви иронични разлики в цените! Но колективното си е колективно — веднага започват гръмки поздравии разговори между американци, прибиращи се в хотелите си по линията до Плая. Ушите ми са подложени на обстрел и разбирам, че това пътуване не е почивка, а просто едно силно и уморително, продължително приключение. Сега мечтая за няколко дни покой на пясъка пред морето.

MAN MADE PARADISE: X-CARET!

Дойде денят за най-голямата атракция!

Отправляме се раничко към терминала на ADO. ADO организират посещения на X-caret с безплатно пътуване. Автобусната линия не е специално за посетителите на парка, а редовната, покриваща отсечката Какнун — Тулум. Купуваме си основния пакет за парка на стойност 69 долара. Разглеждам проспекта карта с около 50 номерирани атракции, нагъчкани на няколко квадратни километра: три плажа в райски лагуни впечатляват; там е делфинариумът и аквариумът. На снимките са показани засмени туристи на фона на загадъчна река: *Paradise River*. (Въпросната райска река после се оказва тесен прокопан канал, дълбок до 5 метра.)

Естествената среда или по-точно остатъкът от нея е начупен скален бряг с малки врязани заливчета. Водата наистина е изумрудена и прелива от зелено в синьо и това на фона на бели скали и бял пясък просто зашеметява. По целия парк са пръснати постройки в стил Мая със сламени покриви: ресторанти, кафета, зали за шоу. Опитваме се да налучкаме най-икономичната линия, за да разгледаме и опитае всичко без много връщане. На гърба ми тегне раница с плажни принадлежности и фототехника.

Тръгваме напред и веднага се натъкваме на полянка с гъста растителност и най-красивите папагали на света. Те стоят мирно и спокойно се оставят на фотографите. След това оглеждаме игрището за топка в стил Мая. Осведомяват ни, че самата игра е включена в шоуто довечера. Следва хълм гробище, явно останало от преди парка. Рововете са украсени с най-различни паметни плочи и статуетки. Хълмът е увенчан от католически храм. От храма се открива панорама към парка и морето. Потръпвам от мисълта за плажовете, затулени зад палмите. По тясна пътечка се озоваваме в диво място с възстановка на майско селище. Под нас е зелена рекичка и няколко колиби на брега. Богато украсен „индианец“ е насочил копие срещу фотоапаратите. Туристи с червени жилетки кротко плуват в зелената вода. Това е

въпросната райска река! По-нататък е големият сектор с пеперудите. Хиляди пеперуди пърхат между зелени растения и се стремя да уловя някоя летяща в кадър. Снимаме се пред буйно поточе и продължаваме. В съседство е обиталището на жълт ягуар и черна пума, които лениво обръщат гръб на зяпачите, изолирани от дълбок ров — типичен зоопарк. Животните тук са много, но са подбрани само местни видове: освен ягуара и пумата тук има маймуни-макаки, прекрасни фламинго в езерца, една игрива невестулка, тапир, сърни. Морските твари са безбройни и са заселени в река, в езеро, в аквариум.

Излизаме на слънчева полянка с плитко езерце, а във водата пристъпват розови фламинго. След секунди излизаме на брега, аз погледнах напред и от устата ми се изтръгна: „Ани, ние сме в рая!“. Това е най-красивия бряг, който съм виждал в живота си! Мястото е подобно на сцена над океана, той е кристалносин и слънцето блести във водата, далеч виждам кораб, а вълните се разбират под нас. Около нас растат палми и туристи се полюшват в хамаци. На десетина метра пред нас на висок пилон са поставени табели стрелки с надписи: Токуо 18000 км, Paris 12000, Sidney 15000 и т.н. (Подобна табелка си спомням от нашето село Гела в Родопите).

Небето е изпъстрено с малки облачета, завихряни в елегантни линии и групи.

Тук се разделяме с любимата ми и си уговаряме среща. В малкия залив се къпят деца, а родителите се излежават на дървени шезлонги, отпивайки от коктейлите си. Устоявам на изкушението да се съблека и гмурна още тук. По-нататък пред мен се откриват най-красивите заливчета между гористи хълмчета с павилиони от дърво и слама. Оставям раницата с фотоапарата на един от служителите и се гмурвам с маска и шнорхел. Плавам между многоцветни риби и излизам посред залива. Обръщам се и във всички посоки съзерцавам самия рай — няма как да има по-прелестно място на този свят. Тук изпитвам най-дълбокото си усещане и проумявам, че животът е удивителна серия от неописуеми събития.

Единственото нещо, което изкривява преживяването, са многото туристи и тази гмеж напомня, че man-made paradise не е раят на самотните влюбени. Тук времето не стига, за да се потопиш в едно усещане — чакат те толкова много атракции! Затова след няколко снимки продължавам. Стигам до аквариума, където малките морски

твари тихо плават между коралите зад стъклата, а една розова медуза се възнася в синята вода като най-съвършено създание от фина плът и тънки ресни, с които създанието се насочва елегантно между коралите. Следват басейни с прозрачни дъна и в тях плават морски костенурки в най-различна фаза на развитие: от няколко сантиметрови бебета до еднометрови индивиди. На дъното на малък залив се местят плоските дънни скатове с остри опашки. Наблизо е басейнът, където можеш да се гмурнеш между акули и да ги предизвикаш, а резултатът едва ли ще е опасен, защото акулите са подбрани и навярно дресирани, а охранителите-дресьори са тук. Жалко, жалко, времето не стига за всичко това.

В парка има театър и в театъра свири музика. Озовавам се на едно ниво над сцената и слушам за няколко минути мексиканска музика.

Срещата ни е отново на райската сцена над вълните. Почиваме, Ани пие кафе и отново се разделяме. Искам да плавам по райската река. С мъка намирам началото и организацията в този късен час. Потопям се във водата и очаквам чудеса, но съм разочарован. В по-голямата си част „реката“ се оказва тесен дълбок изкоп, а отдолу се вижда само къс небе. След това се озоваваме в две много красиви парчета, а последните метри минават сред преплетени храсти и имаш чувството, че си в друго време и ловуваш в диви води. Краят е близо до езерцето с фламинго.

Силите ни постепенно се изчерпват, малко плаж и е време да се отправим към изхода, където е театърът. От 6 е шоуто! Бързаме, за да заемем удобни места за гледане и снимане. Сядаме до симпатичен мустакат мексиканец.

Шоуто започва и е неописуемо.

Пресъздава се в костюми и сцени историята на Мексико от предколумбово време, конквистата, новата история и фолклорните феномени от различните мексикански щати. Шоуто е феерия от цветове и форми, индивидуални и групови изпълнения. Древните воини и царе на майските племена се срещат, преговарят и влизат в схватки. Разиграва се ритуалната игра с топка. А след това в тъмнината играчи си подават горяща топка и тя очертава пламтящи следи във въздуха.

Епохата на майте свършва и на сцената се появяват конкистадорите. Този с острата брада представя Ернандо Кортес. Следват разговори и битки. Идват йезуитите и покръстването. Покръстеният индианец свири в дует с испанския музикант. Двете култури се сливат.

От фолклорната част впечатляват красивите костюми и завладяващата музика. Летящите хора от Веракруз (Voladores de Veracruz) се въртят с главите надолу, висящи от висока кула. Шоуто завършва с масова сцена. Момичета на коне, танцови двойки, огромни кукли на кокили и много музика и бял пушек на министадиона.

Прибираме се късно вечерта, препълнени с впечатления.

Идват дни на спокоен плаж и вечерни разходки из Плая.

ДУХЪТ НА КАРИБИТЕ. ПЯСЪК, МОРЕ, НЕБЕ, ВЪЗДУХ

Тук, на Плая дел Кармен пясъчната ивица е разкошно широка и безкрайно дълга. Проучваме плажа на юг от Плая, където се виждат палми, а ивицата влиза в дъга навътре в морето. Отиваме на юг от пристанището за Козюмел и тук плажът се чупи в красив праг, оформян всяка минута от ударите на вълните. Небето е предимно облачно, но и така тук е приказно хубаво.

Водата днес е бледосиня, с вълнение. Пясъкът е много фин и вятърът го набива навсякъде. Опасен е за фото и видеокамери. Не можеш го издуха от дланите.

Плувам до бяла шамандура, гмуркам се до дъното — около 3 метра, а е доста навътре. Има всичко: и облаци, и капки дъжд, и достатъчно слънце. Водата е нежна и топла през цялото време, но е много солена и малко мътна от вълнението. Не видях тук онези люшкащи се слънчеви мрежи, гледането на които омагьосва в нашето Черноморие и пиринските езера.

Водата тези дни е с цвят на сок от ананас, непрозрачна заради бурята и финия пясък в нея. Синята линия се начупва и вълнува в искрящи бели гребени и те шумят към мен. Вълни? — Забрави. Вода? Забрави. Усещам мекото потапяне сантиметри по сантиметри с крака. Вървя и се плискам, а после се гмурвам напред, както съм свикнал от нашето море, срещу вълната. Плавам под водата, изцяло обгърнат от бежовата ѝ мекота. След десет широки загребвания с ръце излизам на повърхността и около мен е карибското ласкаво море, а над мен карибското ласкаво небе.

Плувам гръб към шамандурите покрай корабчето. Вълните пълнят устата ми със солена вода. Много солено! Изхвърлям я енергично и гребя. Стигам до шамандурата,хващам я и дишам. Дишам дълбоко няколко пъти. Потапям се енергично с изпънати ръце към дъното. Надолу, надолу, тласкам енергично с крака. Не достигам дъното за малко, не ми достига въздух. Връщам се нагоре бързо, но се

изненадвам от дълбочината — над 5 метра. После плувам силно кроул към брега. 10 — 20 — 30 — 35 двойки загребвания. Сега вече съм сред малка тълпа и се изправлям. Излизам доволен и сърцето ми бие. Стоя прав на плажа и слънцето гали гърба ми. Тук само аз съм по къси бански, мъжете са с бермуди. А-ха, ето още един с бански — слип.

По плажа минават малки квадрициклети, около нас е отново френската група (сигурна са от близкия хотел), а от време на време двойки се отправят към водата. На десет метра пред нас са налягали млади симпатяги, а сред тях се откроява стройна блондинка в привлекателна поза. Тя прави впечатление, защото останалите са безформени. Хората са довели тук запуснатите си меса и са ги изложили на показ. Машината на потреблението, което върви с упорит труд, е погълнала милиарди, засмукала ги е и ги е смачкала. Съвременното робство е това поглъщане на човешкия живот, от което 90 процента от хората на Запад, да не говорим за бедните нации, не могат да се изтръгнат — капанът е за цял живот! Хората са се предали и телесното безформие показва тяхната тотална обезобразеност. Кожите им висят, както и мислите, месата им се друсат, както и чувствата. Желанията им следват стръвта на производителите така, както те следват инерцията на собствените си страхове и нужди. Тази човешка нищета трябва скоро да стигне точката на развръзка.

Нещо ще се случи скоро със Западната потребителска цивилизация.

23.02.

Последен плажен ден на Плая дел Кармен. Лежим на шезлонги под чадър, а облаците закриват карибското слънце. И пак остава топло и даже леко задушно.

Е, какъв беше вкусът на Мексико? Питам се, за да оформя в себе си трайно впечатление, маркер. В тази страна, дарена с вода и топлина, слънце и море, с безбройни растения и животни, живеят топли, слънчеви и „влажни“ хора. Те са отзивчиви и чувствителни, за разлика от „сухите“ западноевропейци и повърхностните американци. И тези хора са по-дисциплинирани и организирани от нас, макар че „миришат“ на балканци. Представете си в България се забрани пушенето тотално на всички публични места: университети и болници,

кина и театри, ресторанти и кафенета (!), паркове и градини (!), улици и площи. Забраната няма да предизвика социална революция, а просто ще се провали. И сега не се спазва строго правилото да се разделя заведението на зона за пушачи и непушачи. В Мексико също правят компромиси, но за такива като нас, а не за самите мексиканци. Интересното е, че те не искат и не личи да страдат от непушенето в заведение, да не говорим на улицата.

Вдигам очи от бележника и виждам пеликани. Днес те са долетели навярно от Козюмел, където ги имаше много, а до този момент на тези брегове ги нямаше. Стрелкат се нагоре-надолу. При тях няма празно. Виждат рибата от височина и се забиват със завъртане така, че в последната фаза са с коремите нагоре и с човка във водата (така поне е на моята снимка).

Едър черен мъж с кичури се изтяга на шезлонга си и пуши. Поръчва си питие и оставя цялата банкнота на услужливия сервитьор в бяло. Американците не лежат на плажа без бира. Една мексиканка с идеално кълбовиден корем и запазени форми лежи отпред с родителите си. По обед тя вижда познато американско семейство отзад и започват пресилени: „Нау! How are you?“. Споделя, че чака бебе след две седмици.

Ентусиасти във водолазни костюми прекосяват плажа в двете посоки до и от големи лодки, заредени с кислородни бутилки. Това са клиенти на дайвинг клуба и ги водят надълбоко, за да плуват между карибските риби.

Едни тичат покрай вълните, други крачат отпуснато, трети правят гимнастика, четвърти просто лежат. Напред за два дни видях няколко приятни тела.

В тази страна определено бих живял и няма да изпитам културен шок. Ще трябва да науча испански, защото английски просто не се говори. Но това няма да е принуда, нито стрес. Културна бариера тук за нас, които сме дошли от другата страна на глобуса, не напипвам. Колко различно беше в Япония, която чисто геометрично е по-близо. Там съм бил два пъти — един път за 7, другия път за 1 месец. Не само там. Не бих живял в Япония, в Китай, в Пакистан, в Индия. Не бих живял също в Норвегия и Швеция, Финландия и Холандия, Германия и Австрия. Бих живял в Сърбия, Турция, Италия, може би в Испания. Ясно е, че този хабитус, който ни оформя в родната страна, ни

подготвя за живот в определени културни параметри и емоционална човешка среда.

— Amigo, kafe? — стряска ме гласът на сервитьора, от когото купихме шезлонгите и чадъра.

— No, gracias.

Хвърлям бележника и химикалката, защото слънцето припича, а водата приканва. Вкусът на тази вода е нетърпимо солен. Няма как — гълтам по малко при плуване, но на излизане от водата в устата ми горчи така силно, че пръхтя и се държа за лицето. Мексикански девойки пред мен ме питат усмихнати.

— Are you OK?

— Yes! Thank you! — отговарям усмихнат и се отправям към чадъра.

Yes, OK! I liked that!

Gracias, Mexico! Adios, Mexico!

Adios, Amigos!

ЗАВРЪЩАНЕ ПРЕЗ МАДРИД

24.02. В дъждовната утрин се натоварваме с куфарите на такси и хващаме автобуса за летището Канкун. Полетът до Мексико сити е лек, около 2000 км. В Мексико сити се надяваме да имаме време да прескочим до центъра, за да видим фреските на Диего Ривера — една изпусната възможност. Но не успяваме да оставим багажа на съхранение, а преходите в това летище просто ни изтощават. Почиваме и хапваме за последно в Мексико.

Полетът над Атлантика е отново мъчителен. Твърде много пътници сме натъпкани в салона и полудрямката в сковаващи пози измъчва. Кацаме по местно време (разлика 8 часа) на следващия ден, 25, след обед. Таксито до хотела е 30 евро, шофьорът е дистанциран и неучтив, но затова пък хотелът е добър, стаята е перфектна и просторна.

Излизам на вечерна разходка до центъра. Снимам сградите, конника и фонтана. Насочвам се към най-оживената пешеходна улица и се опитвам да уловя атмосферата. Нищо не улавям като разлика между Мадрид и другите западноевропейски градове. Купувам суха вечеря, а на връщане намирам ягоди и ябълки.

Вечерта е мъчителна, сънят не идва, защото сега в Мексико е ден, а ние сме се адаптирали към Мексиканското време. Седим до масичката и съчиняваме някакви стихчета.

На другия ден отново такси и огромното летище на Мадрид. Дори само терминал 2 изисква за прехода подземно влаче, изглежда продължение на метрото.

С мъка дотъряме куфарите си до гишетата на Iberia. Налага се да прехвърляме вещи от единия куфар в другия, за да избегнем свръхбагажа — в тези международни линии допускат до 23 килограма.

Следва прекосяване на Европа, което си е играчка — разстоянието е сравнимо с територията на Мексико.

Родината ни посреща в безснежна вечер, а алчните таксиджии ни искат по 5 лева на километър — цена, от която надминава тази в

Мадрид. Един „самодеец“ ни натоварва.

Трябват ни още два-три дни, за да се адаптираме. Остава утаеното приключение, което ще захранва настроението и ще дава криле за нови дълги пътувания.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.